

Tallinna Tuule Lasteaed

ÕPPEKAVA

Tallinn 2019

SISUKORD

LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	3
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA ÕPIKÄSITUS ..	3
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI	8
1-3 AASTASED LAPSED (SÕIM)	8
3-5 AASTASED LAPSED (NOOREM RÜHM).....	16
5-6 AASTASED LAPSED (KESKMINE RÜHM)	28
6-7 AASTASED LAPSED (VANEM RÜHM)	38
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	48
ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	51
LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	51
ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	51

LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Tallinna Tuule Lasteaed on Tallinna linna munitsipaalharidusasutus, mis pakub alusharidust 1,5-7 aastastele lastele.

Maja alustas tööd 1980. aastal 12-rühmalise Tallinna 152. Lastepäevakoduna.

1986-1994 aastatel töötasid lisaks tavarühmadele kõneravirühmad.

1986-1989 aastatel töötasid majas Tallinna 13. Keskkooli 6-aastaste klassid.

1994-2010 aastatel töötas selles majas Lasnamäe Lasteaed-Algkool

Peale 2010 aastal toimunud algkooli reorganiseerimist on majas jälle lasteaed.

Majale on andnud lisaväärtust:

1995-2010 aastatel töötanud kooliraamatukogu,

1998. aastal sisse seatud arvutiklass,

2006.-2009. aastani oli Lasnamäe Lasteaed-Algkool Tiigrihüppe koolituskeskuseks.

Tallinna Tuule Lasteaed asub Tallinnas Lasnamäe linnaosas. Hoone asub aiaga piiratud ja haljastatud territooriumil, mille suurus on 1 hektar.

Tallinna Tuule Lasteaed on traditsioone hoidev kuid uudsusele suunatud, turvalise, lapse arengut toetava keskkonnaga haridusasutus, kus hinnatakse uudishimu, keskkonnateadlikkust, loovust ning tervislikke eluviise.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA ÕPIKÄSITUS

Lähtudes riiklikust õppekavast, on lasteaia õppekasvatustegevuse üldeesmärk lapse mitmekülgne ja järjeidev arendamine kodu ja lasteaia koostöös.

Tallinna Tuule Lasteaia õppekasvatustöö eesmärgiks on toetada lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusena kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, koostööoskus, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise ning ümbritseva keskkonna hoidmise tähtsusest ning lapsel arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Tallinna Tuule Lasteaia õppekasvatustöö läbiviimise põhimõtted on

- lapse individuaalsuse ja tema arengu potentsiaali arvestamine
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine
- matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise kaudu õpetamine
- mängu kaudu õpetamine
- lapse loovuse toetamine
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine
- lapse turvatunde, eduelamuste tagamine
- üldõpetusliku tööviisi rakendamine
- tööharjumuste kujundamine

- laste omavahelise koostööskuse õpetamine
- kodu ja lasteasutuse koostöö
- lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö

Tallinna Tuule Lasteaia õpikäsitus ja õpimeetodid.

Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu. Õppimise tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Eesti keele kui teise keele õppes peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, pööratakse tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele, suunatakse last eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtlemises, keeleõpet seotakse teiste õppetegevustega, kasutatakse pildirikkaid ja lihtsa keelega raamatuid, pedagoogid rõhutavad õige kõne mudelite kasutamist.

Tallinna Tuule Lasteaias kasutatakse õppekasvatustöö mitmekesistamiseks ja teadmiste ning oskuste paremaks omandamiseks lisaks traditsioonilistele õpimeetoditele ka õuesõpet, avastusõpet, külastusõpet, oskuste õpet, lastega filosoferimist, vaikuseminuteid, algatusõpet, loovusõpet, projektõpet jt õpimeetodeid.

Tallinna Tuule Lasteaia õppekava käsitleb üheksat valdkonda

- mina ja keskkond
- keel ja kõne
- matemaatika
- kunst
- muusika
- liikumine
- väärtuskasvatus
- töökasvatus
- mäng

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ning keskkonnast tulenev temaatika. Valitud teemasid käsitledes lõimitakse õpetuses ja kasvatuses erinevaid tegevusi, sidudes neid keskkonnahariduslike põhimõtetega.

Valdkonna „Mina ja keskkond“ eesmärgid:

laps

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi
- väärtustab elurikkust
- märkab nähtusi ja muutusi looduses
- saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
- väärtustab nii eesti kui ka teiste rahvuste kultuuritraditsioone
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult

sisu jaguneb

- looduskeskkond

- sotsiaalne keskkond
- tehiskeskkond

Valdkonna „Keel ja kõne“ eesmärgid:

laps

- tuleb toime igapäevase suhtlemisega
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused

sisu jaguneb

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika
- suhtlemine, kuulamine, vestlemine, jutustamine,
- lastekirjandusega tutvumine, tegutsemine, meelde jätmine,
- lugemine ja kirjutamine

Valdkonna „Eesti keel kui teine keel“ eesmärgid:

laps

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu,
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui täiskasvanutega,
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest,
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtluses

sisu jaguneb

- kuulamine
- kõnelemine
- lugemise ja kirjutamise alused
- eesti kultuuri tutvustamine

Valdkonna „Matemaatika“ eesmärgid:

laps

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid
- suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes

sisu jaguneb

- hulgad, loendamine
- suurused ja mõõtmine
- aeg ja mõõtmine
- geomeetrilised kujundid
- esemete ja nähtuste matemaatilised tunnused ja seosed

Valdkonna „Kunst“ eesmärgid:

laps

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma

- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt

sisu jaguneb

- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Valdkonna „Muusika“ eesmärgid:

laps

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi

sisu jaguneb

- laulmine
- muusika kuulamine
- muusikalis-rütmiline liikumine
- pillimäng

Valdkonna „Liikumine“ eesmärgid:

laps

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid

sisu jaguneb

- liikumisalased üldteadmised
- põhiliikumised
- liikumismängud
- erinevad spordialad
- tants ja rütmika

Valdkonna „Väärtuskasvatus“ eesmärgid:

laps

- õpib märkama ja tundma enda ja teiste väärtusi (bioloogilis-füüsilised väärtused: elu, tervis, keskkond jt; sotsiaalsed-poliitilised väärtused: vabadus, õiglus, sallivus, kultuuriline mitmekesisus, võrdõiguslikkus, rahvuslus, patriotism, keel, demokraatia jt; moraalsed väärtused: ausus, hoolivus, headus, töökus, väarikus, lugupidamine jt; esteetilised väärtused: ilu, kunst jne.)
- õpib arutlema väärtuste ja väärtuste järgi tegutsemise tagajärgede üle

sisu jaguneb

- eeskujude jäljendamine
- väärtuste teadvustamine ja arutlemine
- kaasamine

- tagasiside andmine

Valdkonna „Töökasvatus“ eesmärgid:

laps

- tunneb huvi töötamise vastu, saab aru töö tähtsusest ja tarvilikkusest
- tunneb erinevaid ameteid, elukutseid ja oskab töötegijatest lugu pidada
- omandab tööks vajalikke isiksuse omadusi (iseseisvus, korralikkus, täpsus, püsivus, julgus, algatusvõime, füüsiline vastupidavus, kannatlikkus, vastutustunne, abivalmidus, sõbralikkus)
- omandab töö kaudu töövõtteid, oskusi tööde otstarbekamaks sooritamiseks ja tööriistade õigeks kasutamiseks
- tutvub ja omandab teadmisi materjalide omadustest
- õpib hoolikalt suhtuma tööriistadesse, töökeskkonda

sisu jaguneb

- eneseteenindamine
- lihtsamad tööd rühmas (riulite korrastamine, mänguasjade pesemine, õppevahendite korrastamine, õpetaja abi abistamine toidu toomisel köögist(võileivad), laua katmine, tolmu pühkimine, põranda pühkimine, voodite korrastamine, rühma kaunistamine pühadeks, jt)
- lihtsamad tööd looduses (lillepeenarde korrastamine, lehtede riisumine, lume koristamine, lindude toitmine jt)
- erinevate ametite tutvustamine lasteaias
- erinevate asutuste ja ametite tutvustamine lähiümbruses
- lastevanemate ametite ja elukutsete tutvustamine
- tööd matkivad mängud

Valdkonna „Mäng“ eesmärgid:

laps

- kujutab ümbritsevat maailma
- kombineerib oma teadmisi, mõtteid ja muljeid ning annab edasi oma suhtumist mängitavasse
- tunnetab sügavamalt ümbritsevat maailma, õpib lahendama mitmesuguseid probleeme ja väljendama oma mõtteid sõnades
- õpib sotsiaalseid pädevusi
- õpib erinevaid rolle

sisu jaguneb

- rollimäng
- lavastusmäng
- ehitusmäng
- õppemäng

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI

1-3 AASTASED LAPSED (SÕIM)

ÜLDOSKUSTE ARENDAMINE

Teisel eluaastal toimuvad lapse arengus tormilised muutused. Kõige silmatorkavamad on need väikelapse kehalises arengus. Ta teeb esimesi samme ning hakkab seejärel aina rohkem ja osavamalt liikuma, jooksuma, ronima ning hüppama; areneb silma ja käe koostöö. Teine märgatav muutus lapse arengus on tema kõne kiire edenemine esimestest sõnadest paari- kolmesõnaliste lauseteni. Intellektuaalne ja keeleline areng võimendavad teineteist: keele arenguks on vaja teatud intellektuaalse arengu taset, keeleline areng soodustab aga omakorda vaimset arengut. Suured muutused on ka sotsiaalses arengus: imikust saab väike enesekindel laps, kes tahab suhelda, osaleda teda ümbritsevate inimeste tegevuses ning matkida neid igal võimalikul juhul.

Kolmandal eluaastal on suurimad muutused lapse identiteedi areng ja eneseteadvustamine, arusaam sellest, et ta on isiksus oma õiguste, soovide ja tahtmistega. Laps on teadlikum kategooriates mina ja minu, seetõttu katsetab ta täiskasvanute reaktsioone ning seda, kuidas suudab ta kontrollida ja saavutada oma tahtmist. Sellelealastele on iseloomulikud jonnihood ja emotsionaalsed puhangud, mis enamasti on siiski ajutised. Ta esitab küsimusi nii enda tegevuse kui ka teiste reaktsioonide kohta. Laps huvitub iseendast, oma teadmistest ja asjadevahelistest seostest.

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused (pädevused):

1. Leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.
2. Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel.
3. Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.
4. Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega.
5. Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälupilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus.
6. Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.
7. On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.
8. Osaleb dialoogis.
9. Jälgib lihtsamaid lookesi ja eristab kogemustele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest.
10. Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest.
11. Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.
12. Tal on ettekujutus arvamõistest ja värvuste nimetustest.
13. Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt.
14. Tema ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik.
15. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.

Meetodid ja võtted tunnetus- ja õpioskuste arendamiseks:

1. Lapse keskendumisvõime arendamiseks vähendage häirivaid kõrvalmõjusid.
2. Reegleid õpetades olge järjekindlad.
3. Lapse kuulumistaju ja tähelepanu arendamiseks pöörduge lapse poole nimega ning jätkake siis, kui ta teile otsa vaatab, kasutage heli tekitavaid mänguasju, juhtige tähelepanu detailidele.
4. Lapse tähelepanu ja püsivuse arendamiseks jälgige tema tähelepanu keset ja püüdke kõiki huviobjekte kommenteerida.
5. Ergutage tunnetuslikku aktiivsust, uurimistegevust ja uudishimu (tegevused erinevate materjalidega, tegevuste vaatlemine, jt).
6. Lapse kompimismeelt arendavad voolimine ning mängud erinevate materjalidega (liiv, vesi, puit, tekstiil jt.).
7. Lapse värviteadlikkuse arendamiseks juhtige tähelepanu ümbritsevate esemete värvustele, leidke sarnaste värvustega esemeid, looge seoseid.
8. Esemete liigitamise ja vaatlusoskuse arendamiseks sobib paarilise otsimise mäng, sorteerimismäng.
9. Kuulmisoskuse arendamiseks sobivad kuulamismängud (telefonimäng, kuula mis heli see on!)
10. Ajataju arendamiseks selgitab täiskasvanu tulevikus toimuvaid sündmusi kindlate päevasündmuste kaudu. Tuletage meelde minevikus toimunud sündmusi.
11. Mõtlemisoskuse arendamiseks ergutage last proovima erinevaid lahendusi ja korduvalt katsetama, õhutage last täiskasvanu tegevust jälgima.
12. Rääkige lapsega aeglaselt, selgelt ja meloodiliselt.
13. Kasutage lühikesi lauseid, sest laps ei mõista veel pikki ja keerukaid.
14. Kasutage rohkesti kordusi, üht ja sama sõna erinevates lausetes ja olukordades.
15. Lapse mõtlemisoskuse ja kõne ergutamiseks paluge teda enne tegevust sellest rääkida.
16. Mälu arendamiseks paluge lapsel mõnd lihtsat ülesannet täitma asudes enne juhiseid valjusti korrata. Mälu arendavad ka mitmesugused mängud: „Mis on kadunud?”
17. Iseseisvuse arendamiseks sobivad tegevused, mida laps ise juhib ja kontrollib. Leidke sobiv tasakaal lapse ja täiskasvanu vahel.
18. Väljendusoskuse, kujundliku mõtlemise ning seoste loomise arendamiseks soovitage lapsel endal mõni väike jutuke välja mõelda ja jutustada.

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused (pädevused):

1. Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.
2. Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus.
3. Väljendab tugevalt emotsioone, oma mina.
4. Võib karta tundmatuid ja uusi asju.
5. Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.
6. Tema enesekindlus on kõikuv, enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.
7. Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.
8. Jagab mõnikord oma asju teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja.
9. Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt.

10. Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus.
11. Täidab igapäevaelu rutiini.
12. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudel toetudes jälgendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

Meetodid ja võtted sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamiseks:

1. Eneseteadvustamise arendamiseks mängige „Peeglimängu“, rääkige lapse asjadest, kasutades tema nime.
2. Lapse enesemääratluse ja iseseisvuse arendamiseks laske tal uusi ülesandeid ise proovida. Otsese kogemuse kaudu õpib ta iseennast ja oma võimeid tundma.
3. Enesekindluse ja positiivse enesehinnangu arendamiseks vältige lapse kritiseerimist ning mõistke hukka ainult tema käitumine. Jagage talle palju armastust, see suurendab turvatunnet. Lapse enesekindlus on kõikuv ning selle saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.
4. Sotsiaalsete oskuste arendamiseks õpetage lapsi omavahel suhtlema, asju jagama, jälgima esmaseid viisakusreegleid.
5. Õpetage lapsele, milline käitumine on sobiv ja milline mitte. Anke nõu, kuidas teiste laste seltsis paremini hakkama saada.
6. Enesekontrolli arendamiseks õpetage last järjekorras ootama ja käituma.
7. Kehtestage kindlad reeglid, mis võimaldavad lapsel õiget käitumist õppida. Rutiin ja korrapära annavad talle kindluse ning turvatunde.
8. Vastutustunde arendamiseks andke talle väikesi ülesandeid otsustada ja täita. Üle jõu käivate ülesannete korral abistage last.
9. Potil käimise õpetamiseks kiitke teda, kui tema tegevust saadab edu.
10. Õigeid söömisharjumusi õpetades veenduge, et vahendid ja portsjonid oleksid lapsele kohased.
11. Riietumisel abistage last.

VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Mina ja keskkond“ (pädevused):

Mina ja perekond

1. Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.
2. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.
3. Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.
4. Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.

Lasteaed

1. Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.
2. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis-, söögi- ja pesemisruum.

Tervislik eluviis

1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.
2. Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapesta).
3. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

Üldinimlikud väärtused

1. Oskab tervitada.
2. Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt. lehvitab).
3. Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid.
4. Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist.
5. Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime.
6. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.

Rahvuskultuuri tundmine

1. Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.
2. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine)

Ametid ja tööd

1. Matkib lihtsamaid töövõtteid (nt nuku toitmine, riietamine, pesemine, toidunõude, riiete pesemine, toa koristamine jm.)
2. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.
3. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib)

Turvalisus

1. Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.
2. Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

Kodukoha taime- ja seeneriik

1. Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.

Kodu- ja metsloomad

2. Nimetab tuntumaid koduloomi.
3. Leiab mänguasjade seast ja pildilt tuttavaid loomi.
4. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele.
5. Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.

Elukeskkond

1. Osutab küsimisel veele, lumele.
2. Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.
3. Osutab küsimisel puule, lillele, murule.

Inimene ja loodus

1. Osutab küsimisel päikesele ja kuule.
2. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmaadu, tuule puhumist jm.)
3. Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsamaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine jm.)
4. Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

VALDKOND „KEEL JA KÕNE“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Keel ja kõne“ (pädevused):

Suhtlemine

1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.
2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.
3. Kasutab suhtlemisel mitteverbaalseid vahendeid koos üksikute sõnadega.
4. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tutavas situatsioonis mingi tegevuse, häälsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.

Grammatika

1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid.
2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul.
3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.
4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus, kuuluvus, asukoht, omadus, subjekti-objekti suhe.

Sõnavara

1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu tuttavas situatsioonis.
2. Kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja määrsõnu.
3. Mõistab sõnu ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

Hääldamine

1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
2. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.

Kirjalik kõne

1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamiseega pildile või üksiku sõna ütlemiseiga pildi kohta.

VALDKOND „EESTI KEEL KUI TEINE KEEL“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „eesti keel kui teine keel“ (pädevused):

Kuulamine

1. Kuulab ja tajub eesti keele kõla
2. Kuulab õpetaja poolt lausunud sõnu ning lihtsaid lauseid
3. Kuulab korraldusi ning täidab neid koos õpetajaga

Kõnelemine

1. Saab aru viisakusväljendite tähendustest
2. Saab aru lihtsamatest küsimustest
3. Kordab järele lihtsamaid sõnu

Eesti kultuuri tutvustamine

1. Tunneb ära Eesti lipu

VALDKOND „MATEMAATIKA“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Matemaatika“ (pädevused):

Hulgad, loendamine, arvud

1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus, vms) järgi hulgaks.
2. Leiab erinevate esemete hulgast *üks* ja *palju*
3. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele *mitu on?*

Suurused ja mõõtmine

1. Näeb ja leiab esemete erinevusi (suur – väike)

Geomeetrilised kujundid

1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel.
2. Kompimis-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.

Orienteerumine ajas

1. Vestleb *ööle* ja *päevale* iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.

Orienteerumine ruumis

1. Orienteerub oma kehal ja näitab mis asub *ülal-all, kõrval, ees-taga*.

VALDKOND „KUNST“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Kunst“ (pädevused):

Kujutamine ja väljendamine

1. Julgeb osaleda kunstitegevuses.
2. Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis.
3. Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt.
4. Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.
5. Jäljendab loodushääli, liikumisi ning matkib neid ka iseseisvalt.
6. Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid.
7. Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile.
8. Kritseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.

Kujundamine

1. Tunneb meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile.
2. Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.
3. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega.
4. Suunamisel annab kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed.
5. Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel.
6. Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.

Voolimine

1. Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju.
2. Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini.
3. Tegevust jäljendades vajutab voolimismassi auke.

Joonistamine

1. Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.
2. Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni.
3. Hoiab meeldetuletamisel paberist kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.

Maalimine

1. Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.
2. Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammiga, templiga jne.
3. Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne. jooni.

Meisterdamine

1. Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.
2. Juhendamisel kortsutab paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

1. Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nendele täiskasvanu tähelepanu.
2. Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest.
3. Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning

- nimetab neid.
4. Rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust.
  5. Annab enda joonistatud erineva pikkuse ja suunaga joontele nimetusi (suur koer, väike koer)

VALDKOND „MUUSIKA“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Muusika“ (pädevused):

Laulmine

1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paiga tammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine)

Muusika kuulamine

1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.

Pillimäng

1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi)

VALDKOND „LIIKUMINE“

Kolmanda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Liikumine“ (pädevused):

Põhiliikumised

1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
2. Kõnnib piiratud pinnal.
3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.
4. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.

Liikumismängud

1. Mängib koos juhendajaga ning kaaslastega lihtsamaid liikumismänge.

Spordialad: võimlemine

1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
2. Jookseb kindlas ette näidatud suunas.

Spordialad: kelgutamine

1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.

Tants ja rütmika

1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil.
2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.

MÄNG JA SELLE JUHTIMINE SÕIMERÜHMAS

Rollimäng

Lapse esimesed mängud on seotud ema ja lapse suhtlemise ning ümbritseva maailma esemete ja mänguasjade tutvumisega. Nii õpib ta tundma esemete omadusi. Mängudele on omane tegevuste korduvus ja ühelaadsus (nukk pannakse korduvalt vanni, võetakse sealt välja ja pannakse tagasi). Esialgu matkib laps neid tegevusi, mida ta on vahetult näinud või kogenud. Teisel eluaastal hakkab ta järk-järgult tooma mängudesse uusi tegevusi, hakkab iseseisvalt matkima nähtut ja kogetut, näiteks episoodide pereelust. Esialgu on tegevused suunatud mängijale endale: laps ise joob tassist. Täiskasvanu ergutab last mängima ning sooritama erinevaid tegevusi.

Kolmandal eluaastal suureneb oluliselt igapäeva olukordade matkimine. Tekib soov tegutseda iseseisvalt. Enamasti põhineb tema mäng isiklikul kogemusel, ta hakkab igapäevaelus nähtut mängu üle kandma. Mängu aluseks saavad teadmised inimestest, esemetest, tegevustest esemetega ja nende tähendusest. Mängu ideed tekivad vahetult tajutud ja nähtud mänguasjade kaudu. Kõne ja mõtlemise seisukohalt on oluline, et laps jätkab mängimist erineva mängumaterjaliga, mängides nii realistlike lelude kui ka asendusmänguasjadega. Mängijal on esikohal tegevused mänguasjadega, mitte mängu eesmärk.

Lavastusmäng

Lavastusmänguni jõudmiseks on vaja teha eeltööd. Lapsega tuleb sageli vestelda, talle laulda, lugeda lühikesi luuletusi ja rütmisalme. Ta on emotsionaalselt vastuvõtlik muusikale ja kunstilisele sõnale. Lapsel areneb võime kooskõlastada erinevaid liigutusi muusikaga, ilmneb elementaarne rütmitunne ning ta tabab luuletuse intonatsiooni ja rütmi. Matkimismängude kaudu omandab laps erinevaid liigutus- ja kõnemudeleid, mida läheb vaja hilisemas lavastusmängus.

Ehitusmäng

Alguses laps ei tegutse veel sihikindlalt, ta tõstab, viskab, võtab välja, paneb sisse, avab, suleb, keerutab ja kopsib, st tutvub mänguasjade omadustega. Täiskasvanu ülesanne on arendada lapses püsivust ning äratada huvi ühe mänguasjaga pikemalt tegelemise vastu. Tegevus muutub sihikindlaks ning käte liigutused alluvad silmade kontrollile. Ühtaegu kasvavad osavus, tahtejõud ja kujutlusvõime ning mäng muutub püsivamaks. Kolmandal eluaastal on laps võimeline ehitama klotsidest erinevaid esemeid ja hooneid. Ta õpib ühendama eri suuruse ja kujuga klotse, ehitama liivakastis lihtsamaid ehitisi ning kasutama konstruktoreid.

Õppemäng

Õppemängud aitavad 1-2aastastel paremini mõista ümbritsevat maailma ja selle esemelist keskkonda. Mängides hakkab laps täpsemini eristama, nimetama ja kirjeldama esemeid erinevate tunnuste järgi. Õppemänge mängides paranevad lapse koordinatsioon ja peenmotoorika ning keskkonnas orienteerumine. Lapse tähelepanu on selles eas veel lühiaegne, sestap nõuavad mängude õppeülesanded suurt keskendumisoskust ja püsivust.

Sõnalistes õppemängudes õhutatakse lapsi kõnelema esemetest ja mänguasjadest ning nende omadustest ja tunnustest. Mänge tuleb pidevalt korrata, sest laste mänguoskusi on vaja kinnistada ja süvendada. Samaaegselt tuleb täiendada mängu uute tegevuste ja õppeülesannetega.

VÄÄRTUSKASVATUS

Lapsel kujuneb tihedam side ümbritseva keskkonnaga. Laps jälgib ja püüab matkida täiskasvanut, kuulata täiskasvanu nõudmisi ja korraldusi.

Jätkub positiivsete iseloomujoonte kujunemine. Tähelepanu pööratakse sõbralikule suhtumisele täiskasvanutesse ja teistesse lastesse, ergutatakse kaastunnet ja osavõtlikkust. Õpetatakse hoidlikku ja heatahtlikku suhtumist taimedesse ja loomadesse.

Selles eas antakse lapsele esimesi kunstielamusi. Õpetaja pöörab tähelepanu ümbritsevate esemete ja nähtuste ilule, raamatuillustratsioonidele jm.

TÖÖKASVATUS

Selles eas on tööharjumuste kujundamine seotud põhiliselt eneseteenindamisega (pesemine, söömine, riietumine). 3-aastased lapsed peavad harjuma iseseisvalt kasutama taskurätikut, tõmbama üles varukaid, pesema käsi, tarvitama seepi, kuivatama käsi, lõunauinakuks lahti riietuma, asetama oma riided nõutavas korras toolile. Lapsele õpetatakse märkama puhtust ja korda ümbritsevates esemetes ja oma välimuses. Söögilauas harjutatakse lapsi istuma rahulikult, sööma puhtalt ja iseseisvalt, õigesti hoides lusikat.

Lapsi kutsutakse osalema koos täiskasvanuga jõukohastes töodes (mänguasjade koristamine, lauamängude sorteerimine, õues okste korjamine, lusikate lauale asetamine, õppevahendite jagamine ja kokku korjamine, jne)

Lastes kasvatatakse iseseisvust, virgutatakse last alustatud lõpetama.

3-5 AASTASED LAPSED (NOOREM RÜHM)

ÜLDOSKUSTE ARENDAMINE

Neljandal eluaastal paraneb lapse liigutuste koordineerimine ja täpsus, ta on aktiivne ning pidevas liikumises ja tegevuses. Tal on suur soov uute teadmiste ja muljete järele, ta on uudisimulik ning tahab rohkem teada saada iseenda ja maailma kohta. Laps kuulab hoolega ning seob kõik oma varasemate kogemuste ja mälu piltidega. Ta on suur isetegija, kusjuures sageli hindab ta oma oskusi ebarealistlikult, segi kipuvad minema soovid ja tegelikkus. Uued teadmised tekitavad tihtipeale palju hirme. Neljas eluaasta on lapse kõige magusam mänguiga.

Viiendal eluaastal huvitub laps kõigest uuest ja põnevast, ta on väga aktiivne nii tegutsedes kui ka ennast väljendades. Tema tasakaalutunne on parem, liigutused sujuvamad, ta oskab liikuda erinevatel pindadel, on kiirem ning suudab teha korraga mitut asja. Selles vanuses kujuneb välja ka täiskasvanule omane kõnniliigutuste kinemaatika ning suureneb huvi laua taga tehtavate käeliste tegevuste vastu. Laps räägib ja küsib palju. Samas on tal ikka veel raske oma käitumist kontrollida. Ta ootab kiitust, tahab teistele meeldida, kõike hästi teha ja seejuures mitte eksida. Viiendal eluaastal ajab laps veel segi tegelikkuse ja fantaasiad, tõe ja vale. Tunnetusprotsessidest muutub kõige olulisemaks mälu roll. Areneb kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis tugineb kujutlustel. Selles vanuses kujunevad välja soolised stereotüübid.

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused (pädevused):

1. Oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida ning tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi..
2. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.
3. Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.
4. Hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on. Keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.
5. Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.
6. Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest.
7. Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades sümboleid.
8. Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes. Huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas.
9. Jälgib lihtsamaid reegleid.
10. Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit.
11. Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.
12. Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.
13. Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest.
14. Räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, fantaseerib.
15. Tal on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest.
16. Omandab uusi teadmisi kogemuste, praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu. Tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.

Meetodid ja võtted tunnetus- ja õpioskuste arendamiseks:

1. Mälu ja õpioskuste arendamiseks korrake ning laske lapsel korrata nii tegevusi, sõnu kui ka mõisteid.
2. Püsivuse ja tähelepanu arendamiseks nõudke, et laps oma tegevused, mängud jne järjekindlalt lõpule viiks.
3. Lapse vaatlusoskuse ja tähelepanu arendamiseks juhtige tema tähelepanu olulistele detailidele ja infole.
4. Uurimistegevuse soodustamiseks tehke lastega koos praktilisi töid ja lihtsamaid katseid.
5. Erinevate mõistete õppimiseks looge seoseid mõistete ja konkreetsete asjade vahel lapsele tuttavast keskkonnast: ruumimõistete õppimiseks näidake lapsele erinevaid esemeid mitmes ruumiasendis: ees, taga, peal, all, kõrval jne.; värvinimetuste õppimiseks nimetage värv ja näidake lapsele konkreetset eset; pikkus- ja suurusmõistete õppimiseks näidake lapsele kaht erineva pikkusega eset; raskuste õppimiseks andke lapsele sarnaseid, kuid erineva kaaluga asju.
6. Mõtlemisvõime arendamiseks ning seoste mõistmiseks näidake ja seletage lapsele lihtsamaid seoseid ning loogilisi paare.
7. Põhjuslike seoste ja ajalise järgnevuse mõistmise arendamiseks sobivad järjestusmängud nii esemete kui ka piltidega

8. Tähelepanu ja mõtlemiseoskuse arendamiseks pakkuge lapsele liigitus- ja sobitusmänge erinevate omaduste alusel.
9. Mõtlemis- ja probleemilahendusoskuste arendamiseks võib arutleda võimalike argisituatsioonide üle ning mängida läbi erinevaid lahendusi.
10. Mälu arendab kordamine. Mälu arendamiseks lahendage mitmesuguseid ülesandeid ning õpetage strateegiaid: paluge lapsel korrata lühikesi salme või lauseid; lugege tuntud luuletusest või laulust mõni rida, laske lastel seda korrata ja lõpetada. Näidake lapsele erinevaid kujundeid või pilte ja laske seda samas järjestuses korrata; rääkida asja toimunud sündmusest või mängust.
11. Tähelepanu ja vaatlusoskuse arendamiseks sobivad mitmed harjutused ja mängud: detailide märkamine; sarnasuste leidmine, tähelepanu suunamine.
12. Kuulmistähelepanu arendamiseks õpetage last kuulama, eristama erinevaid helisid ja hääli.
13. Lapse kõne ja väljendusoskuse soodustamiseks saatke oma tegevust kõnega ja vestelge lapsega palju; kasutage oma kõnes laiendatud ja liitlauset (omadus- ja määrsõnu); ergutage last küsima ja rääkima sellest, mida ta näeb või kuuleb.
14. Kuulmistähelepanu, kuulamisoskuse ja kõne arendamiseks lugege või jutustage lühikesi jutukehi ning esitage nende kohta küsimusi.
15. Innustage last oma kogemustest, tegevustest ja soovidest rääkima ja vestlema, vajaduse korral täiendage tema kõnet uute sõnadega.
16. Kujutlusvõime ja loovuse ergutamiseks ning fantaasiamaailma sukeldumiseks sobivad nii reaalsed esemed ja asjad kui ka need, mis meenutavad üksnes kaudselt või ei meenuta üldse eset või asja, milleks teda peetakse. Pakkudes lapsele mänguasju ja vahendeid, mis pole lõpuni valmis, virgutavad tema kujutlusvõimet. Fantaasialendu innustavad ka muinasjutud.
17. Arvumõiste ja hulga õppimiseks harjutage loendamist ning vastavuste leidmist: paluge loendada erinevaid objekte ja nimetada hulki; laske lapsel võtta sama kogus asju, nagu on teises hulgas; paluge loendada erinevaid objekte lapse lähiümbruses; õpetage kasutama konkreetseid abivahendeid, nt pulki, nõöpe, sõrmi jm.
18. Esitage korraldused selgelt, lihtsalt ja positiivselt ning vältige negatiivseid vorme.

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused (pädevused):

1. Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.
2. Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.
3. Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikusest realistlikku ettekujutust.
4. Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.
5. Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.
6. On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.
7. Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.
8. Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.
9. Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid.
10. Saab hakkama eneseteenindamisega.
11. Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.
12. Eelistab sootüübilisi mänge.

13. Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.
14. Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi, jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.
15. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.
16. Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.

Meetodid ja võtted sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamiseks:

1. Sotsiaalsete oskuste arendamiseks andke lapse käitumisele positiivset tagasisidet.
2. Reegleid õpitakse kogemuste kaudu. Selgitage ja põhjendage kehtestatud reegleid. Selleks sobivad mängud.
3. Kinnistage sobivat käitumist ja eirake sobimatut.
4. Lapse enesekindluse suurendamiseks ja turvalisuse vajaduse rahuldamiseks lohutage teda ebaõnnestumise korral.
5. Õppimise ja enesekindluse soodustamiseks vajab laps igapäevastes tegevustes rütmi ja rutiini järgimist. Korduvad tegevused lubavad harjutada ja harjuda.
6. Lapse enesehinnangu toetamiseks rõhutage tema tugevaid külgi.
7. Innustage last suhtlemist algatama. Harjutage seda enne rollimängudes. Õpetage talle, kuidas ennast tutvustada.
8. Julgustage last välja ütleva oma arvamust ja seda põhjendama.
9. Selgitage, et teisigi tuleb kuulata.
10. Õpetage talle probleemsete olukordade lahendamist sõnaliselt ning seletage, mis on käitumises sobilik, mis mitte.
11. Enesekontrollioskuste arendamiseks õpetage last ootama ning oma reaktsioone edasi lükkama.
12. Soodustage iseseisvust. Kui lapsel on raske mõnd ülesannet täita, tehke seda esialgu koos. Tasapisi vähendage oma osalust.
13. Juhtige lapse tähelepanu tema tegude tagajärgedele ning laske tal neid ka kogeda.
14. Käituge ise nii, nagu ootate seda lapselt, sest ta õpib mudelite järgi.

VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Mina ja keskkond“ (pädevused):

Mina ja perekond

1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime.
2. Oskab öelda oma vanust.
3. Oskab öelda perekonnaliikmete nimed.
4. Oskab öelda soo (tüdruk, poiss, naine, mees)

Kodu

1. Kirjeldab oma kodu.
2. Kirjeldab pereliikmete tegevusi kodus.
3. Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi.

Lasteaed

1. Nimetab oma lasteaia nime.
2. Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.
3. Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid.

4. Põhjustab mängu-või töökoha korrastamise vajadust.
Ametid, elukutsed, tööd

1. Oskab nimetada vanemate ameteid.
2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid nende tegevuse alusel.

Kodumaa

1. Nimetab riigi nime, kus ta elab.
2. Teab oma rahvust ja emakeelt.
3. Teab riigi tähtsamaid sümboleid.

Tähtpäevad

1. Oskab kirjeldada tähtpäevi peres.
2. Oskab nimetada Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (nt mardi-, kadri-, vastlapäev)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid

1. Teab ja rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.
2. Tunneb ja järgib lauakombeid.

Sõprus ja abivalmidus

1. Oskab selgitada, kes on tema sõbrad.
2. Oskab põhjendada, miks peab sõpra hoidma.
3. Oskab sõpra lohutada ja abistada.
4. Oskab andeks anda ja leppida.

Salliv suhtumine erinevustesse

1. Oskab kirjeldada, mille poolest inimesed erinevad (kasv, rahvus, emakeel, tervis jm)
2. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest tuleb kõikidesse inimestesse suhtuda sõbralikult.

Inimkeha tundmine

1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.

Tervise väärtustamine ja hügieen

1. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, piisav uni, mäng, head suhted jt).
2. Selgitab, miks peab hügieeninõudeid täitma.

Silmade ja hammaste tervis

1. Nimetab silmade tervise jaoks vajalikke tegevusi.
2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi.

Tervislik toitumine

1. Nimetab erinevaid toiduaineid.
2. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Tehismaailm

1. Tunneb ja oskab nimetada materjale, millest on esemed ja asjad tehtud.
2. Nimetab ja oskab kirjeldada esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist jt.
3. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.

Kodumasinad

1. Kirjeldab kodumasinaid ja teab nende otstarvet.

Ehitised

1. Oskab nimetada lasteaia ja koduümbruse ehitisi.
2. Oskab kirjeldada kodumaja omapära.
3. Oskab kirjeldada lasteaia õueala.

Ohutus ja turvalisus

1. Nimetab kohti, esemeid, aineid ja käitumist, mis võivad olla ohtlikud.
2. Selgitab, milleks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik.
3. Järgib kokkulepitud rühmareegleid.

4. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.

Kodukoha loodus

1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust.
2. Oskab kirjeldada lasteaia ümbruse loodust.
3. Tunneb lasteaia lähikonnas asuvaid veekogusid
4. Väärtustab looduse mitmekesisust, tunneb seoseid
5. Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta.
6. Oskab seletada lihtsamaid keskkonnamõjusid

Loomariik (linnud, putukad, kalad, kahepaiksed)

1. Oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid kodu- ja metsloomi, linde, kalu ja kahepaikseid.
2. Oskab kirjeldada erinevate loomade, lindude, putukate, kalade ja kahepaiksete elupaiku ja elamisviise, seoseid looduses

Taimeriik

1. Nimetab ja kirjeldab tuttavaid puu- ja köögivilju.
2. Teab ja kirjeldab, mida saab tuttavatest puu- ja köögiviljadest valmistada.
3. Nimetab ja kirjeldab 1-2 lehtpuud ja 1-2 okaspuud.
4. Nimetab ja kirjeldab tuttavaid lilli.
5. Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene.

Rütmid looduses

1. Oskab iseloomustada ööd ja päeva, selle mõju loodusele.
2. Oskab nimetada aastaaegu ja kirjeldada iseloomulikke tunnuseid.
3. Teab rütmide mõju elusloodusele.

Elukeskkond

1. Oskab nimetada elus ja eluta looduse objekte.
2. Oskab nimetada eluks vajalikke tingimusi (soojus, valgus, vesi, toit jt)
3. Oskab seletada lihtsamaid eluta looduse muutumisi (lumi sulab veeks, savi kivistub)
4. Teab lihtsamaid kooslusi looduses (mets, niit, veekogu). Oskab kirjeldada liigirikkuse suurendamise võimalusi.
5. Saab eakohaselt aru ja oskab arutleda energia mõiste üle.

Inimese tegevused looduses

1. Teab lihtsamaid töid ja tegemisi koduaias, põldudel, metsas.
2. Teab viisaka ja säästva käitumise reegleid (prahti ei visata maha, taimede ja loomade elupaiku ei tohi lõhkuda, joogivett tuleb kokku hoida jt)

Liiklus

1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.
2. Kirjeldab sõidu-ja kõnniteed ning ülekäigurada.
3. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad ja valgusfoorid.
4. Põhjendab helkuri kandmise vajadust.
5. Tunneb lihtsamaid liiklusreegleid ja liiklusmärke.
6. Teab keskkonnasõbralikke liikumisviise

VALDKOND „KEEL JA KÕNE“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Keel ja kõne“ (pädevused):

Suhtlemine:

1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?)
2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.
3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.
4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti (sündmuse üht hetke) ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
5. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.
6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga.
7. Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/luuletusi.
8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.

Grammatika

1. Kasutab kõnes lihtsamaid põim- ja koondlauseid.
2. Kasutab kõnes *nud*-ja *tud*-kesksõnu (söödud-söönud).
3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suuren).
4. Kasutab tingivat kõneviisi (mängiksin).
5. Ühildab sõnu arvus ja käändes (kahe punase palliga).
6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel).

Sõnavara

1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (lühike-pikk).
2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (arg, kaval).
3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik).
4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (klotsidest tehtud maja-klotsimaja).

Hääldamine

1. Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.
2. Hääldeb õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.
3. Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades.
4. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (taburet, banaan, diivan)

Kirjalik kõne

1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades.
2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, „parandab” ettelugejat tuttava teksti puhul).
3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (oma nime).

VALDKOND „EESTI KEEL KUI TEINE KEEL“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „eesti keel kui teine keel“ (pädevused):

Kuulamine

1. Reageerib adekvaatselt lihtsamatele korraldustele
2. Kuulab eestikeelset ettelugemist võijutustamist
3. Mõistab lihtsamaid õpitud küsimusi
4. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid

Kõnelemine

1. Teab õpitud lihtsamaid viisakusväljendeid
2. Tunneb aktiivset huvi asjade nimetuste vastu
3. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks
4. Oskab vastata lihtsamatele küsimustele

Lugemise ja kirjutamise alused

1. Hääldeb järele ja eristab kuulnud häälikuid
2. Tunneb eestikeelseid tähti

Eesti kultuuri tutvustamine

1. Tunneb ära Eesti lipu ja oskab seda kirjeldada
2. Oskab nimetada elukoha riiki
3. Tunneb huvi eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevade vastu
4. Tunneb huvi eesti rahvaloomingu vastu

VALDKOND „MATEMAATIKA“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Matemaatika“ (pädevused):

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (punased pallid).
2. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui.
3. Tutvub arvudega kuni 10-ni.

Suurused ja mõõtmine

1. Järjestab esemeid suurustunnuste järgi.
2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

Geomeetrilised kujundid

1. Näeb ja oskab kirjeldada ringi, kolmnurka, nelinurka.
2. Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi.
3. Oskab leida geomeetrilistele kujunditele sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas

1. Teab ööpäeva osi (hommik-päev-õhtu)
2. Kirjeldab tegevusi ja sündmusi minevikus-olevikus-tulevikus.

Orienteerumine ruumis

1. Määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes.
2. Määrab vasakut ja paremat poolt.

VALDKOND „KUNST“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Kunst“ (pädevused):

Kujutamine ja väljendamine

1. Väljendab soovi alustada kunstitegevust.
2. Nimetab vajaminevaid töövahendeid.
3. Tegutseb emotsionaalselt.
4. Jäljendab ettenäidatud võtteid, rakendab neid ka iseseisvalt ja loovalt.

5. Järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid.
6. Annab oma tööle nimetuse.
7. Enamasti lõpetab alustatud töö.
8. Näitab tulemust teistele kui oma teost.
9. Aitab töökoha ette valmistada ja töö lõppemise järel ära koristada.
10. Juhendamisel leiab ümbritsevate esemete ja nähtuste hulgast ideid.
11. Kujutab olendeid, esemeid tegelikkusega sarnaselt.
12. Osutab kunstitegevuse võimalustele õues ja kasutab neid (liiv, lumi jt).

Kujundamine

1. Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni.
2. Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone.
3. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.
4. Kaunistab mitmesuguseid etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid.
5. Laob 3-4 tuttavast geomeetrisest kujundist mustreid, esemeid, loomi.
6. Koostab muustriribasid.
7. Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka.
8. Kujundab suunamise toel tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.

Voolimine

1. Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale.
2. Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi.
3. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete iseloomulikke tunnuseid.
4. Juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel.
5. Vajutab ümarvormi pihkude ja sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.
6. Moodustab väikestest vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes.

Joonistamine

1. Kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid.
2. Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
3. Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.
4. Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjooni.
5. Suudab kujutada loodusele sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimesi.
6. Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat.

Maalimine

1. Võtab iseseisvalt pintsliga värvi, loputab pintslit vees.
2. Kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.
3. Juhendamisel katab värviga algul suurema kujundi, millele lisab detaile.
4. Selgitusel kasutab töös pintslit erinevaid osi ja teab, kuidas teritada erinevaid pintslijäljendeid.
5. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.

Meisterdamine

1. Kortsutab pehmet paberit, rebib paberiribast tükke.
2. Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.
3. Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsamaid kujundeid ning kleebib need alusele.
4. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik ja paber jne)
5. Voldib paberi pooleks, neljaks.
6. Lükib nõõrile helmeid, nõõpe jne.
7. Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel.

Kunsti vaatlemine

1. Vaatleb ja osutab ümbritsevatele asjadele, olles avatud uuele ja huvitavale.
2. Teab erineva suurusega esemeid ja tajub nähtuste omavahelisi seoseid.
3. Kirjeldab ümbritsevate esemete, ruumide ja loodusnähtuste välimust.
4. Kasutab sagedamini esinevat looduslikku materjali ja selle omadusi.
5. Korjab juhendamisel looduslikku materjali meisterdamiseks või ruumi kaunistamiseks
6. Kasutab looduslikku materjali asendusmänguasjadeks.
7. Vaatleb pilte, näidistoid, raamatu illustratsioone.
8. Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.

VALDKOND „MUUSIKA“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Muusika“ (pädevused):

Laulmine

1. Laulab rühmaga samas tempos.
2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu
2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.
3. Osaleb laulumängudes.

Muusika kuulamine

1. Kuulab laulu ja muusikapala.
2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.
3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.

Pillimäng

1. Mängib rütmipille muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.
2. Eristab rütmipille kuulates neid tämbri järgi.

VALDKOND „LIIKUMINE“

Viienda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Liikumine“ (pädevused):

Liikumisteadmised

1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.
2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.
3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.
4. Jälgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.

Põhiliikumised

1. Sooritab harjutusi õpetaja korraldusel ja sõnalise selgituse järgi.
2. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
3. Teeb kordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.
4. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.
5. Teeb harjutusi väikevahenditega.

Liikumismängud

1. Mängib 2-4 reegluga liikumismänge.
2. Mängib kollektiivseid võistlusmänge.
3. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
4. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes.
5. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.

Spordiala: võimlemine

1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.
3. Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.
4. Valitseb oma liigutusi koordineerimiseks ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.
5. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.

Spordiala: kelgutamine, suusatamine

1. Veab üksi, kahekesi kelgul kaaslast.
2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid)
3. Kasutab suuskadel liikudes keppide abi.
4. Suusatades kasutab libisemist.

Tants ja rütmika

1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.
2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.

Vaba aeg ja looduses liikumine

1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

MÄNG JA SELLE JUHTIMINE NOOREMAS RÜHMAS

Rollimäng

Lapse mäng muutub järjest sisukamaks, sest ta teadmised ja kogemused ümbritsevast suurenevad. Ta kombineerib eri allikatest (nt õppekäikudelt, vaatlustest, kirjandusest, telerist) saadud teadmisi ja muljeid. Neljandal eluaastal kujuneb rollimäng, laps võtab endale teatud täiskasvanu rolli ja hakkab tegutsema rollile vastavalt, näiteks mängib ema, autojuhi või müüja tüüpilisi tegevusi.

Esiialgu ei nimeta mängija ennast veel rollinimetusega, vaid tegutseb nii, nagu vastav isik tegelikkuses toimib. See on varjatud roll või roll toimingutes. Pärast teatud isiku (rolli) tegevuste korduvat sooritamist hakkab mängija vähehaaval nimetama ennast rolli järgi. Kui ta on võtnud endale kindla rolli, siis annab roll mängule ka suuna. Esiialgu eelistab laps mängida neid rolle, kus on ahvatlevad ja põnevad mänguvahendid. Tasapisi hakkab mängudes olulist osa etendama süžee kui ümbritseva maailma valdkond, mida kujutatakse. Lapsel kujuneb huvi teatud mänguteemade vastu. Ta hakkab järjest rohkem mõistma mängu sümbolset tähendust, täpsemalt tajuma rollikäitumist ning täitma ise keerulisemaid ja mitmekesisemaid ülesandeid. Mängija jaoks on roll mängu lähtealus. Ta on iseseisvam ka mängusüžeed luues, s.o mitmesuguseid sündmusi, isikuid ja olukordi välja mõeldes ning mängides. Üksi-ja koosmäng on omavahel seotud. Laps räägib eri rolle mängides erineva hääletooni ja ilmekusega.

Et laps saaks oma ideid ellu viia, peab mängumaterjal olema mitmekesine. Mängumaailma rikastamisel on tähtsad ka lapse sotsiaalne maailm, loodus ning inimeste tegevus. Olulisel kohal on kirjandus: muinasjutud, luuletused, jutud. Laps õpib mängima koos kaaslastega kestvamalt ja sõbralikumalt. Lapsed arutavad enne mängu eelkõige mängu teemat ja vahendeid. Rolle jaotatakse omavahel enne mängimist harva. Nii õpib laps mängima kõrvuti, segamata teisi, ning ühendama koosmängus oma mänguhuve teiste huvidega.

Lavastusmäng

3-4 aastased kuulavad meeleldi täiskasvanu emotsionaalselt esitatud lühikesi lugusid. Huvitavad tekstid, milles peaks olema palju kordusi, jäävad lapsele hästi meelde. Ta imiteerib kuulnud loole tegelaste häälotsusi ja käitumist ning ütleb üksikuid kergemaid lauseid. Lavastusmängu juhtmängija või lavastusmängu juhendaja roll jääb selles eas lapsega mängides siiski täiskasvanu kanda.

Lavastusmängu korraldamiseks on vaja valida lavastatav lugu, see lastele ette lugeda ning erinevate tegelaste käitumine ühiselt läbi arutada. Koos võiks meisterdada ka mänguvahendid. Lavastusmängu saab väga edukalt mängida väheste vahenditega. Õpetaja ülesandeks jääb lapsi mängima ergutada, tagasihoidlikumaid innustada ning tegevust ohjata juhul, kui mõni laps liiga agaralt teiste rollitäitmist määrama hakkab. Muinasjuttu ei tuleks spetsiaalselt selgeks õppida. Kaunis keel, huvitav süžee, kordused tekstis, tegevuste järgnevus – kõik need soodustavad muinasjutu kiiret omandamist. Kui esitada muinasjuttu teist korda, jääb see lastele hästi meelde ning nad lülituvad mängu, täites mõne tegelase rolli.

Mängides väljendab laps oma tundeid sõnade, žestide, miimika ja intonatsiooniga. Lavastusmäng ei ole üksnes kirjanduspala sõnasõnaline järgimine ja lavastamine, vaid eelkõige laste looming, kusjuures nende fantaasiat ja loovust ei tohi piirata ega kirjanduspala piiridesse suruda. Mida rohkem laps loova eneseväljenduse võimalusi saab, seda suurem on kirjandusteoste emotsionaalne ja kasvatuslik mõju.

Ehitusmäng

Kolmeaastase elus on mäng omandanud kindla koha. Kui väiksemad lapsed tegelevad rohkem mängumaterjaliga, siis 3-4aastaste puhul on oluline juba mõtestatud süžeealine tegevus. Mäng kujutab endast loogiliselt üksteisele järgnevaid tegevusi, mis eeldavad lapse teadmisi, mõttetööd ja fantaasiat. 3-4 aastastel on juba mõningased kogemused, oskus mängida väikeste rühmadena, jagada omavahel ehitusmaterjali, kooskõlastada mängutegevusi ja saavutada ühist tulemust. Neile antakse mitmekesine ehitusmaterjal, mis lubab ehitada keerulisi ehitisi.

Kuuldud muinasjutud, nähtud nukulavastused, õppekäigul saadud uued teadmised – kõik need avalduvad ehitusmängu kvaliteedis. Laps leiab rahuldust töö tegemisest, kuid järjest rohkem hakkab teda huvitama töö tulemus. Just rõõm valminud ehitisest on tavaliselt see, mis sunnib teda pöörduma täiskasvanu poole. Laps ootab hinnangut ja tunnustust.

Õppemäng

Õppemängudes kujunevad lapse tunnetusprotsessid (mõtlemine, kõne), areneb vaatlusoskus ja oskus täita täpselt mängureglit. Lapse tähelepanu on muutunud püsivamaks ning taju ja tähelepanu on jaotunud mitme tegevuse vahel. Tal on kogunenud konkreetseid teadmisi ümbritsevast maailmast, ta mängukogemused on suuremad ning on kujunenud oskus teha lihtsamaid üldistusi. Lapse kõne on arenenud ning mängus ta mitte ei nimeta ega kirjelda lühidalt esemeid, vaid kõneleb põhjalikumalt ja pikemalt esemetest ning nende omadustest. Ta õpib kirjeldama ja rääkima esemetest, mida ta ei taju vahetult, vaid meenutab mälu järgi. Mängude reeglid võivad olla keerulisemad. Laps püüab ennast mängus ise jälgida ja võrrelda oma käitumist teiste omaga. Jätkatakse lastele erinevate esemete tutvustamist, võrreldakse nende tunnuseid, kirjeldatakse, loendatakse ja järjestatakse esemeid. Mängudes rakendatakse erinevaid meeli: haistmist, kuulmist ja nägemist.

VÄÄRTUSKASVATUS

Selles eas õpivad lapsed tundma ja arvestama rühmakaaslastega. Sellega seoses kinnistuvad käitumisharjumused lasteaias, kodus, tänaval. Lapsi õpetatakse olema tähelepanelik kaaslaste

ja ümbritseva suhtes. Lapsed teavad, mis on viisakus, oskavad tervitada, hüvasti jätta, tänada ja paluda. Koos tegutsedes ja mängides areneb ka oskus kaaslast abistada või abi küsida. Selles eas märkab laps kultuurilisi ja keelelisi erisusi kaaslaste vahel, oskab seletada ja arvestada sellega.

Laps omandab esimesi tööharjumusi ja lugupidamist töö ja töötajate vastu.

TÖÖKASVATUS

Selles eas on lapsed tegutsemisvalmis ja on omandanud lihtsamad käitumisharjumused. Lapsed on suhtlemisvalmis. Iseseisva eneseteenindamise kõrval suunatakse lapsi töötama ka teiste laste ja rühma heaks, suunatakse üksteist abistama.

Harjutatakse korralikkust töös ja korraarmastust oma ümbruses, harjutatakse end vajalikkuse piires pingutama töös, samuti tööriistu ning töövahendeid otstarbekalt kasutama. Lastele õpetatakse korrapidamise ülesandeid.

Selles eas tulevad lapsed iseseisvalt toime riietumise ja lahtiriietumisega, tulevad toime nõopide ja haakidega, teavad õiget riietumisjärjekorda.

Lapsed õpivad märkama ja reageerima korratusele oma riietuses, välimuses ja ümbruses.

Õpetaja juhendamisel hoiavad lapsed korras oma rühmaruumi ja mänguväljaku: pühivad riulitelt tolmu, asetavad toolid kohtadele, pesevad mänguasju, korrastavad lauad ja kapid pärast mängimist ja töötamist. Lapsed peavad teadma asjade asukohta.

5-6 AASTASED LAPSED (KESKMINE RÜHM)

ÜLDOSKUSTE ARENDAMINE

Kuuendal eluaastal laps pendeldab ühest äärmusest teise, sageli võib lapse soov olla tema võimetest suurem. Ta on enesekindel ja iseseisev, samal ajal haavatav ja tundlik selle suhtes, kuidas teised teda tajuvad ning hindavad. Ta vajab tunnustust, tähelepanu, kiitust ja toetust. Järjest olulisemaks muutub rühma kuulumine. Lapse kujutlusvõime ja loovus kerkivad kõrgustesse ning uued kogemused innustavad üha enam selle maailma kohta teavet hankima. Tal areneb nii üld- kui ka peenmotoorika, ta saavutab täiskasvanule iseloomulikud jooksuliigutused ning omandab viskeliigutuste põhistruktuuri, kuid puuduvad veel täiskasvanule omased kogemused, jõud ja ettenägelikkus.

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused (pädevused):

1. Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada.
2. Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.
3. Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet.
4. Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.
5. Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.
6. Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale.
7. Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes.
8. Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilistest järjestustest.
9. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudses kui ka sarnases olukorras.

10. Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.

Meetodid ja võtted tunnetus- ja õpioskuste arendamiseks:

1. Aidake lapsel seada realistlikke eesmärke ja suunake teda nende saavutamisel.
2. Lapse sihikindluse kasvatamiseks kiitke teda, kui ta on endale eesmärke seadnud ja alustatu lõpetanud.
3. Lapse iseseisvust ja enesekindlust arendades osake ise õigel ajal tagasi tõmbuda. Julgustage teda probleeme lahendama, kuulake teda, kuid ärge tehke midagi tema eest ära, vaid innustage ja toetage teda. Tegutsedes õpib laps kasutama oma teadmisi ning muutub enesekindlamaks.
4. Siduge igapäevased situatsioonid uute teadmistega (nt erinevate roogade söömine, toitumistavad, toiduallergia).
5. Säilitage rahu ja toetage last igas situatsioonis.
6. Lapse mõtlemise ja tunnete korrastamiseks ning sotsiaalsete reeglite ja rollide tajumiseks ja omaksvõtmiseks mängige rollimänge ning andke tema tegevusele tagasisidet.
7. Motivatsiooni ja koostööoskuste arendamiseks sobivad väikesed projektid. Ülesandes jagatakse laste vahel ja igaüks peab oma osa eest vastutama, et tagada soovitud lõpptulemus.
8. Loovuse ja probleemilahendusoskuse arendamiseks sobivad näiteks struktureerimata mängud ja vaba tegutsemine, sõnamängud, milles on naljakad riimid ja mõistatused jne.

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused (pädevused):

1. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses.
2. Seab endale eesmärke ja üritab neid ellu viia.
3. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.
4. Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted.
5. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.
6. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.
7. Järgib sotsiaalset rutiini.

Meetodid ja võtted sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamiseks:

1. Andke lapse heale käitumisele positiivset tagasisidet. See suurendab lapse eneseusku.
2. Leidke lapse jaoks tähelepanu ja aega. Lapsed eelistavad pigem negatiivset tähelepanu kui tähelepanu puudumist. Ennetage tähelepanu võitmist säärasel viisil.
3. Emotsioonide mõistmiseks ja väljendamiseks õpetage ja julgustage teda tundeid sõnastama. Rääkige ka ise oma tunnetest, näiteks murest, vihast, rõõmust. Empaatia arendamiseks õpetage talle erinevaid viise, kuidas kaaslast lohutada ning abistada.
4. Probleemsetes olukordades ja konfliktsituatsioonides säilitage huumorimeel.
5. Enesehinnangu toetamiseks suunake last mängima omaealistega. Suheldes endast vanemate lastega, peab ta kasutama oskusi, mida tal veel pole, ning ta võib tunda end

- saamatuna. Aidake tal mõista, et igäuks teeb vigu ja need vead aitavad meil õppida.
6. Toetage laste omavahelist suhtlust ja koostööd. Määrake mõni ülesandega paremini toime tulev laps teise abistajaks. Leidke lapse jaoks neid tegevusi, milles ta on teistest tublim ning milles ta vajab teiste abi.
  7. Suurendage järjest lapse enese vastutust tema enda kogemuse kaudu.
  8. Pidage kinni lubadustest. Laps õpib austama teisi kui iseennast ning käituma teiega sarnasel viisil.

VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Mina ja keskkond“ (pädevused):

Mina

1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).

Perekond ja sugulased

1. Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed, onud, tädid, vanavanemad, ees- ja perekonnanimed).

Kodu

1. Kirjeldab oma kodu: korter, eramu jt.
2. Nimetab kodu asukoha: linnas tänav ja maja.
3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.

Lasteaed

1. Nimetab oma lasteaia nime.
2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.
3. Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi.
4. Teab oma, võõra ja ühise tähenduse.

Ametid, elukutsed, tööd

1. Oskab nimetada vanemate ameteid.
2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas.
3. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.
4. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.
2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp.
3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.

Tähtpäevad, pühad ja kombed

1. Kirjeldab tähtpäevi peres.
2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid ja nendega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid

1. Teab mõistete *õige* ja *vale* tähendust.
2. Teab üldtuntud viisakusreegleid.
3. Tunneb ja järgib lauakombeid.

Sõprus ja abivalmidus

1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.
2. Oskab sõpra lohutada ja abistada.
3. Oskab andeks anda ja leppida.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

1. Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.

2. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt.

Suhtumine erinevustesse

1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat)

Ehitised

1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad, nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.
2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet.
3. Oskab kirjeldada lasteaias õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.

Kodumasinad

1. Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.

Sõidukid

1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet. Oskab nimetada ja selgitada keskkonnasõbralikke liikumisviise.

Jäätmed

1. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse. Oskab selgitada prügi sorteerimise vajalikkust.

Tervise väärtustamine

1. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted)

Hammaste ja silmade tervis

1. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).
2. Nimetab silmade tervise jaoks vajalikke tegevusi (silmade tööks vajalikud tingimused, silmade eest hoolitsemine)

Tervislik toitumine

1. Nimetab tervisliku toitumise põhimõtteid.
2. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine

1. Oskab nimetada keha osi ja teab nende vajalikkust.

Ohutus ja turvalisus

1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (trepid, rõdud, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised jt)
2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, mängimine ohtlikes kohtades, ujumine järelevalveta, rattasõit kiivrita).
3. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.
4. Selgitab miks ei tohi võõrastega kaasa minna.

Kodukoha loodus:

1. Oskab kirjeldada kodukoha looduse olulisemaid objekte.
2. Oskab kirjeldada mõnda teist talle tuttavat looduskooslust (maakodus, suvilas, pere meelispaigas, looduses). Teab mõistet „elurikkus“

Loomad, taimed, putukad, kahepaiksed, kalad

1. Oskab nimetada tuttavaid taimi, kirjeldada nende välimust ja kasvutingimusi, oskab selgitada liigirikkuse vajalikkust ja suurendamise võimalusi.
2. Oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid loomi, teab nende eluviise, omavahelisi seoseid.
3. Oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid putukaid, kahepaikseid ja kalu, teab nende eluviise ja vajalikkust looduses.

Õö ja päev ning nendega seotud muutused looduses

1. Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

1. Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.

Ilmastik

1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.
2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

Inimese mõju loodusele

1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida.
2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida.
3. Mõistab, et energiat tuleb kokku hoida.
4. Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata, kuid seda tuleb teha õigesti.
5. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi, rikastada looduse mitmekesisust, mitte seda vähendada.
6. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu umbruses jm.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus looduses.

1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.
2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimeele.

Valgusfoor ja tänava ületamine

1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.
2. Teab, kuidas sõiduteed ületada.
3. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval)

Liiklusmärgid

1. Teab lihtsamaid liiklusreegleid ja liiklusmärkide tähendust

Sõidukud

1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.
2. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet).
3. Teab, millised on keskkonnasõbralikud liikumisviisid.

Helkur, turvatool ja -vöö

1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis.
2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. Helkur.

VALDKOND „KEEL JA KÕNE“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Keel ja kõne“ (pädevused):

Suhtlemine

1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta.
2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
3. Püsib teemas, vajduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega.
4. Annab edasi kuulnud teksti sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.
5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.
6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega: ja siis, siis, ja.
7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

Grammatika

1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini)

2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes.
3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti)

Sõnavara

1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (eile, täna, homme).
2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (jookseb, lippab, sibab).
3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline).
4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb - veeretab).
5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (lilled: tulp, roos).

Hääldamine

1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

Kirjalik kõne

1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli-kooli-kooli; koli- kolli-kolli; I-II-III)
4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (tänavanimed, sildid, jm)

VALDKOND „EESTI KEEL KUI TEINE KEEL“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „eesti keel kui teine keel“ (pädevused):

Kuulamine

1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele
2. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ning tunneb kuuldu pildil ära
3. Mõistab õpitud küsimusi
4. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid

Kõnelemine

1. Kasutab õpitud viisakusväljendeid
2. Kasutab õpitud sõnu esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks
3. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid
4. Kasutab endast rääkides sõna *mina*
5. Vastab küsimustele õpitu piires
6. Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust

Lugemise ja kirjutamise alused

1. Tunneb huvi eesti keeles lugemise ja kirjutamise vastu
2. Tunneb kirjapildis ära oma nime

Eesti kultuuri tutvustamine

1. Tunneb Eesti rahvussümbolitest ära Eesti lipu, rahvuslille ja rahvuslinnu ning oskab neid nimetada
2. Oskab nimetada mõningaid Eestis tähistatavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi
3. Oskab laulda mõnda tuntud eesti lastelaulu
4. Teab mõnda eestikeelset luuletust

VALDKOND „MATEMAATIKA“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Matemaatika“ (pädevused):

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni.
2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.
3. Tunneb numbrimärke.
4. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui).
5. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.
6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

Suurused ja mõõtmine

1. Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi.
2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema-väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.
3. Hindab kaugust silma järgi.
4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.
5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid

1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.
2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

Orienteerumine ajas

1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.
2. Eristab mõisteid: kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

Orienteerumine ruumis

1. Määrab esemete asukohta teiste esemete suhtes: all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.
2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

VALDKOND „KUNST“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Kunst“ (pädevused):

Kujutamine ja väljendamine

1. Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täiendavad ja muutuvad keerukamaks.
2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.
3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostes ja tunnetest lähtuvalt.
4. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.
5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.

Kujundamine

1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärisel kaunistamiseks.

2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.
3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloonil või templi abil selle omavalitult kohale esemel.

Voolimine

1. Õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades.
2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.
3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.
4. Ühendab voolitud detaile omavahel.

Joonistamine

1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.
2. Joonistab ning värvib pindu värvi-ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust.
3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.

Maalimine

1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pinda.
2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja –tõmmetega.

Meisterdamine

1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.
2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.
3. Valib meelepäraseid meisterdamisvahendeid ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

1. Vaatleb oma algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.
2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.
3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.

VALDKOND „MUUSIKA“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Muusika“ (pädevused):

Laulmine

1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.
2. Esitab laule rühmaga samas tempos.
3. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpakammu ja eesgaloppi.
2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).

Muusika kuulamine

1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).
2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.

Pillimäng

1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid kaasmänge.
2. Mängib pilliansamblis.

VALDKOND „LIIKUMINE“

Kuuenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Liikumine“ (pädevused):

Liikumisteadmised:

1. Osaleb lasteaia spordipäeval.
2. Talub kaotust võistlusmängudes.
3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.
4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.
5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanut.

Põhiliikumised

1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.
2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.

Liikumismängud

1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge.
2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes.
3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.
4. Kasutab spordivahendeid loovmängus.

Spordialad: võimlemine

1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja keha hoidu.
2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.

Spordiala: kelgutamine, suusatamine

1. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid.
2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

Tants ja rütmika

1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.
2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Vaba aeg ja liikumine

1. Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluiskudel.
2. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
3. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

MÄNG JA SELLE JUHTIMINE KESKMISES RÜHMAS

Rollimäng

5-6 aastased oskavad ühendada eri allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid. Lapse mängule on omane suur iseseisvus, ta omandab mängides rollidele iseloomuliku käitumise (tegevused, kõne, intonatsioon, emotsionaalsus). Mängusüžeed muutuvad keerulisemaks ning loovamaks; rollid määravad nii tegevuse kui ka mängumaterjali valiku.

Lapse vanusega koos kasvab nõudlikkus rolli täitmise suhtes. Järk-järgult hakkab ta enne mängimist arutlema mängusüžee üle. Enne mängu lepivad lapsed kokku ka rollides, loovad mängukeskkonna, valivad vajalikud vahendid, vajaduse korral meisterdavad puuduva mänguvahendi ning ehitavad vajalikud ehitised.

Lapse mängudesse ilmub rollisuhtlus. Areneb nii laste koosmänguoskus kui ka üksinda mängimise oskus (režissöörmängud). Režissöörmängus loob laps üha keerulisemaid ja mitmekesisemaid mängusituatsioone, kus rolle täidavad mänguasjad. Ta mängib kõigi rollide eest ning hindab toimuvat iga rolli kaudu, leiab mänguteema ja loob süžee. Üha olulisemaks muutub tema mängus kõne, mis tähistab mitmeid rollitegevusi ja –suhteid, ning ta kasutab

mitmesuguseid sõnalisi asendusi. Lapsel kujuneb konfliktide lahendamise oskus, ta hakkab mängima teistega koos, valides mängukaaslasi nii sümpaatia alusel kui ka ühisest huvist mänguteema vastu.

Lavastusmäng

Kuigi 5-6 aastastele tutvustab uut kirjanduspala enamasti õpetaja, võib olla ka neid lapsi, kes oskavad lugeda. Seega võib lasteaiaõpetaja lasta kirjanduspala ette lugeda vahel ka lastel. Enam ei pea täiskasvanu kõigi tegelaste liikumist ja häälotsusi ette näitama, sest lapsed matkivad kuulnud tegelaskujude käitumist juba ise. Selles vanuses laps tahab mängida juhtrolle, milleks tuleb mõistagi võimalus anda. Lapsed suudavad tuttavaid lavastusmänge mängida ka iseseisvalt. Üha enam hakkavad nad huvi tundma lavastusmängu eri liikide (näpu-, laua, varjuteatri) vastu.

Ehitusmäng

5-6 aastaste rühmas omandab suure tähtsuse sõna. Ehitusmängu idee ja sisu võivad tugineda täiskasvanu jutustusele ning mängu iseloomustab ideede mitmekesisus. Lapsed jälgendavad mängus täpsemalt täiskasvanute ehitustegevust, kusjuures nad ei kajasta mitte üksikuid, vaid kompleksseid nähtusi, näiteks jagavad ehitades omavahel ära kohustused. 5-6 aastaste laste ehitusmängule on omane, et nad viivad oma mõtte ellu, ülesanded on täpsemalt jaotatud ning tekib vastastikune kohustus. Nad tahavad, et ehitus oleks sarnane tõelisega.

Õppemäng

Selles eas huvitab last loodus ja keskkond. Neid tutvustades on vaja täpsustada ning kinnistada saadud teadmisi praktilises tegevuses – õppemängus. Lapsed õpivad ise mängu organiseerima, 2-4 liikmelistesse rühmadesse ühinema ning kestvalt üheskoos mängima. Õppemänge mängides seavad nad ise eesmärgid ja lõpetavad mängu, esikohal on mängu täpsus ning mängureeglite aus täitmine. Laps märkab juba esemete vastastikuseid seoseid ja asendeid, tunnetab ümbritseva maailma esemete mitmekesisust ning oskab teha üldistusi ja leida esemetel ühist.

Sõnalistes õppemängudes õpivad lapsed koostama lühikesi jutustusi mänguasjadest ning välja mõtlema mängu ja mõistatusi.

VÄÄRTUSKASVATUS

Keskmeses rühmas jätkatakse täiskasvanute ja eakaaslastega viisaka suhtlemise oskuse kujundamist. Õpitakse ülevoolavate emotsioonide pidurdamise oskust. Õpitakse õigesti hindama enese ja kaaslaste käitumist. Luuakse arusaam headusest, sõbrusest, julgusest ja õiglusest.

Areneb laste arusaam loodusest ja ümbritseva elu nähtustest. Kasvab armastus oma kodukoha vastu.

Lapsed oskavad käituda rühmas, tänaval ja avalikes kohtades.

Lapsel kujuneb arusaam headusest ja kurjusest, julgusest ja argusest, valelikkusest ja aususest. Kujuneb oskus pakkuda omapoolset abi, tunda sõbrale kaasa, vajadusel loobuda oma soovist. Laps õpib tunnustama kaaslast, tema õnnestunud tegevust. Laps oskab selgitada ebaõnnestumise põhjusi.

TÖÖKASVATUS

Jätkub eelmistes rühmades omandatud eneseteenindamise harjumuste süvendamine, ilmutades kord-korralt suuremat nõudlikkust iseseisvuse, algatusvõime, püsivuse ja kohusetundlikkuse suhtes ülesannete täitmisel. Lastel tekib huvi ja tahe teha igasugust tööd. Laps õpib tööriistu hindama töö lihtsustamise ja kergendamise vahendina. Laps õpib suhtuma töösse tõsiselt ja mõningal määral tööd mängust eraldama. Tähelepanu osutatakse üksteise abistamisele. 5. eluaastaks peaks olema välja kujunenud harjumus eneseteenindamiseks. Lastel on harjumus teha majapidamistöid.

Töötades looduses süveneb lastel kogemus taimede ja loomade eest hoolitsemisel.

Rühma korrapidajatel on teadmised, millised on antud toiduks vajalikud nõud, kus need asuvad, oskavad katta lauda, teavad milliseid vahendeid on vaja erinevateks tegelusteks, kus need asuvad, kus asuvad puhastusvahendid (lapid, harjad) ja kuidas neid kasutada.

6-7 AASTASED LAPSED (VANEM RÜHM)

ÜLDOSKUSTE ARENDAMINE

Seitsmendal eluaastal on lapse areng eri valdkondades väga kiire. Muutused on märgatavad nii tema sotsiaalsetes ja kognitiivsetes oskustes kui ka emotsionaalsel tasandil, aidates tal valmistuda kooliks. Laps huvitub õppimisest, probleemide lahendamisest ja keerukatest ülesannetest, tema jaoks on tähtis kõike hästi teha ning kõigega hakkama saada. Tal tekib enesekriitika ja täiuse vajadus, samas on ta ettevaatlik ja kohati enesesse tõmbunud, vajab ümbritsevate tähelepanu ning tunnustust. Kooliks vajalike oskuste omandamise vältel võivad seitsmendal eluaastal selgemalt esile tulla laste individuaalsed erinevused ja võimalikud arenguprobleemid.

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised tunnetus- ja õpioskused (pädevused):

1. Organiseerib ja planeerib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärged, üritab tegutseda sihivõimselt ning lõpetab alustatud tegevused.
2. Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis.
3. Toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangule ja võrdlusele teistega.
4. Keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks.
5. Seab uudsetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärged ning valib tegutsemisstrateegiad.
6. Katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis.
7. Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid.
8. Liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga.
9. Loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu.
10. Kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist.
11. Kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi .
12. Huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu.

13. Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid.

Meetodid ja võtted tunnetus- ja õpioskuste arendamiseks:

1. Püsivuse ja tähelepanu arendamiseks nõudke lapselt järjekindlust, et ta oma tegevused ja mängud lõpetaks.
2. Lapse vaatlusoskuse ka tähelepanu arendamiseks juhtige tema tähelepanu olulistele detailidele nii vahetust ümbrusest kui ka kujuteldavast.
3. Planeerimisoskuste ja mõtlemise arendamiseks sobib tegevusteks valmistumine.
4. Põhjuslike seoste, probleemide lahendamise ja ajalise järgnevuse mõistmise arendamiseks sobivad arutlused lapse enda käitumise ja tegevuste üle. Paluge tal põhjendada igapäevaseid olukordi ning teiste käitumist.
5. Mälu arendamiseks tehke mitmesuguseid ülesandeid ja siduge õpitu tema varasemate teadmiste ja kogemustega ning õpetage meeldejätmise strateegiaid.
6. Kuulmistähelepanu ja kuulamisoskuse arendamiseks lugege lapsele ette või jutustage lühikesi jutukehi ja laske tal sama jutt ümber jutustada. Esitage selle kohta küsimusi.
7. Eneseväljendusoskuse ja sõnavara arendamiseks innustage last oma kogemustest, tegevustest ja soovidest rääkima.

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud järgmised sotsiaalsed ja enesekohased oskused (pädevused):

1. Mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi.
2. Vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest.
3. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teisi arvestada ning suhtub teiste laste tegevustesse sallivamalt.
4. Suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest.
5. Algatab mängu ja tegevusi.
6. Püüab kõigega hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes, otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete.
7. Hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.
8. Loob sõprussuhteid.
9. Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma liikmete vajadustega.
10. Talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel ja võib tõmbuda endasse.
11. Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

Meetodid ja võtted sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamiseks:

1. Harjutage last vahelduva kiitusega, et aidata tal õppida ka ise ennast tunnustama.
2. Julgustage last tundeid nimetama ning seletage talle, mida ta tunneb. Nii aitate tal oma tunnetes selgusele jõuda ja märgata, mida tunnevad teised.
3. Lapse enesekindluse ja enesekontrolli suurendamiseks laske tal ülesande kallal pusida, arge kohe appi tõtake.
4. Õppimise soodustamiseks õhutage last välja uurima, kuidas miski toimib.
5. Suhtlemisoskuse arendamiseks õpetage lapsele toimetulekut eri situatsioonides, kasutades rollimänge.

6. Arendage lapse vaatlusoskust. Vaatlusoskus on lugemise ja kirjutamise õppimise eeldus.
7. Et arendada prosotsiaalseid oskusi (jagamine, info vahetamine, abistamine), tooge lapsele näiteid ja kogemusi igapäevaelust, filmidest, jutustustest jm. Vaadelge koos lapsega inimeste käitumist ning laske tal nende käitumist kirjeldada.
8. Õpetage lapsele ohutu käitumise nõudeid nii kodus kui väljaspool kodu.

VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Mina ja keskkond“ (pädevused):

Mina

1. Oskab end tutvustada.
2. Teab oma kohustusi.
3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.

Perekond ja sugulased

1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi.
2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.
3. Jutustab oma vanavanematest.

Kodu

1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.
2. Teab kodust aadressi ja telefoni.

Lasteaed

1. Teab lasteaia aadressi.
2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.
3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.

Kool

1. Teab kooli kui õppimise kohta.
2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.

Ametid, elukutsed, tööd

1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid.
2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust.
3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.
4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes.
5. Selgitab raha otstarvet.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

1. Nimetab Eesti Vabariigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kala, liblikas, kivi).
2. Teab kodulinna sümboleid.
3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta.
4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.
5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone.
6. Suhtleb teisest rahvusest lastega.
7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)

Tähtpäevad, pühad ja kombed

1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid.
2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm)
3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus.

- Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha)

Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid

- Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda.
- Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm).
- Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.

Sõprus ja abivalmidus

- Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla.
- Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.
- Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (eakad, vanavanemad jt)

Suhtumine erinevustesse

- Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.
- Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid.
- Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.

Ehitised

- Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet.
- Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale.
- Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, kohvik, juuksur, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm)
- Teab nimetada kodukohas olulisi ehitisi.

Kodumasinad

- Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.

Sõõidukid

- Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid.
- Oskab valida keskkonnasõbralikke liiklusvahendeid.

Jäätmed

- Teab, miks on vaja prügi sorteerida.
- Oskab prügi sorteerida
- Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.
- Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust.

Tervise väärtustamine

- Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine.
- Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta).
- Teab, mis on haigus.
- Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald, vähene liikumine, liigsöömine jt).

Hammaste tervis

- Selgitab, miks tekib hambakaaries.
- Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

Silmade tervis

- Selgitab, miks tekib nägemispuudulikkus.
- Järgib silmade hoidmise põhimõtteid igapäeva elus.

Tervislik toitumine

1. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.

Inimkeha tundmine

1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.
2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.

Ohutus ja turvalisus

1. Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud).
2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades.
3. Nimetab hädaabi numbril 112 ja oskab seda kasutada.
4. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane).
5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

1. Mõistab elurikkust ja selle vajalikkust
2. Oskab kirjeldada kodukoha loodust, seal elavaid taimi, loomi, linde jt ning aru saada nende omavahelistest seostest ja kooslustest
3. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.
2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

1. Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

1. Oskab nimetada ning kirjeldada õues, aias ja metsas kasvavaid taimi.

Õõ ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.
2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast.
3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast.

Ilmastik:

1. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele.
3. Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha.
4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata.
5. Teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi.
6. Soovib osaleda looduse korrastamises.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele

1. Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

Valgusfoor ja tänava ületamine

1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.
2. Teab, kuidas ületada ristmikku.
3. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.
4. Oskab kasutada hädaabi numbrit 112

Liiklusmärgid

1. Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes.
2. Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid.

Helkur, turvatool ja –vöö

1. Teab, kuhu kinnitada helkurribad.
2. Oskab selgitada kuidas kasutada turvatooli ja –vööd.

VALDKOND „KEEL JA KÕNE“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Keel ja kõne“ (pädevused):

Suhtlemine

1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest.
2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).
3. Mõistab kaudseid ütlushiili (Ruumis on jahe – võiks akna kinni panna).
4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.
5. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.
6. Räägib sellest, mida hakkab tegema.
7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust)
8. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.

Grammatika

1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid.
2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni).
3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (linde, konni).
4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (pugema-poeb, siga-sead).
5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...sest...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (...et...)

Sõnavara

1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemustega seotud näiteid. (kevad koputab aknale).
2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (tuhandeid).
3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.
5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu.
6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades.

Hääldamine

1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.
2. Hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades.

Kirjalik kõne

1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
2. Veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi ja eksib sageli.
3. Häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
4. Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri.
5. Eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
6. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri.
8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

VALDKOND „EESTI KEEL KUI TEINE KEEL“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „eesti keel kui teine keel“ (pädevused):

Kuulamine

1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele
2. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud õpitud suhtlussituatsiooniga
3. Mõistab etteloetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu
4. Mõistab esitatud küsimusi
5. Tunneb ära õpitud/omandatud sõnad ja väljendid ning mõistab neid

Kõnelemine

1. Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides
2. Kõneleb õpitud sõnavara piires, suudab algetada ja lõpetada lihtsamat vestlust
3. Vastav küsimustele ning oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi
4. Moodustab ise lihtsamaid fraase ja lihtlauseid
5. Räägib õpitud sõnavara piires ning vestleb õpitud teemal
6. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu

Lugemise ja kirjutamise alused

1. Tunneb eesti keele häälikuid ja tähti
2. Hääldab korrektselt enamus häälikuid
3. Loeb lihtsamat eestikeelset teksti
4. Tunneb kirjapildis ära eestikeelsed sõnad
5. Oskab kirjutada oma nime eesti keeles
6. Oskab kirjutada eesti keele suurtähti ja lihtsamaid sõnu

VALDKOND „MATEMAATIKA“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Matemaatika“ (pädevused):

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. Mõtestab arvude rida 12ni.
2. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =).
3. Oskab koostada matemaatilisi jutukehi kahe etteantud hulga järgi.

Suurused ja mõõtmine

1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes.
2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahenditega.

Geomeetrilised kujundid

1. Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk)

Orienteerumine ajas

1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva.
2. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava.
3. Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem, varem, noorem, vanem.

Orienteerumine ruumis

1. Orienteerub tasapinnal.

VALDKOND „KUNST“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Kunst“ (pädevused):

Kujutamine ja väljendamine

1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.
2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
3. Jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast.
4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.
5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jt)

Kujundamine

1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.
2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
3. Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.
4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolaua ja ruumi.

Voolimine

1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.
2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid.
3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.

Joonistamine

1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.
2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.
3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine

1. Segab värve uute toonide saamiseks.
2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.
3. Väldib värvide määrdumist.
4. Kasutab töös pintsli erinevalt (otsaga, küljega)

Meisterdamine

1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jm.
2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed.
3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu.
2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.
3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

VALDKOND „MUUSIKA“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Muusika“ (pädevused):

Laulmine

1. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule.
2. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpaksammu.
2. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

Muusika kuulamine

1. Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.
2. Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas).
3. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul)

Pillimäng

1. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.
2. Mängib pilliansambelis.
3. Mängib erinevaid rütmi ja meloodiapille.

VALDKOND „LIIKUMINE“

Seitsmenda eluaasta lõpuks on laps omandanud eeldatavalt järgmised teadmised ja oskused valdkonnas „Liikumine“ (pädevused):

Liikumisteadmised

1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.
2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.
3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest.
4. Peseb end pärast aktiivset kehalist tegevust.

Põhiliikumised

1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.
2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.
3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

Liikumismängud

1. Võistleb kombineeritud teatevõistluses.

2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, võrkpall, jalgpall).
3. Organiseerib ise liikumismänge.
4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

Spordialad: võimlemine

1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

1. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele)
2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
3. Suusatab koordineeritud liikumisega.
4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.

Tants ja rütmika

1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega.
2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngadjt)

Vaba aeg ja loodusliikumine

1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.
2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

MÄNG JA SELLE JUHTIMINE VANEMAS RÜHMAS

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mille vältel areneb lapse isiksus tervikuna. Mäng on lapse arengu alus.

Mängus omandavad esemed ja tegevus uue tähenduse, mis on vastavuses mängu sisu ja ideega. Oma mängudes kujutab laps ümbritsevat maailma loovalt, st laps ei kopeeri ümbritsevat elu mehaaniliselt, vaid kombineerib oma teadmisi, mõtteid ja muljeid.

Mängides tunnetab laps sügavamalt ümbritsevat maailma, õpib lahendama mitmesuguseid probleeme ja väljendama oma mõtteid sõnades. Vanemas koolieelses eas mängib ta mitmeid mängu üksnes kõne abil. Mäng on lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Mäng on pideva õppe alus ning iga mängukogemus on ühtlasi õpikogemus.

Mängudes astub laps omal algatusel mängukaaslastega mitmesugustesse suhetesse. Mängukaaslased peavad üksteist mõistma ning kooskõlastama oma tegevust ja käitumist. Laps õpib jätma oma huvid tagaplaanile, seades esikohale ühised eesmärgid ja huvid ning õppides mängukaaslasi aitama.

Õpetaja ülesanne on luua mängudeks igakülgsed võimalused. Eelkõige vajab mängija teadmisi, muljeid ja kogemusi ümbritsevast maailmast ja loodusest ning täiskasvanute elust ja tegevusest. Vaja on rikast ning mitmekesist mängukeskonda mänguasjade ja –materjalidega. Tähtis on täiskasvanu oskuslik ja paindlik juhendamine enne mängu.

VÄÄRTUSKASVATUS

Jätkub õigete käitumisharjumuste kujundamine suhtlemisel eakaaslaste ja täiskasvanutega. Kujundatakse lastel tegevuste planeerimise oskust ja iseseisvust nende valikul. Püütakse saavutada positiivne tulemus üksi ja ühistes tegevustes. Lapsed õpivad hoolikalt suhtuma ühistesse mängudesse ja tegevustesse.

Jätkatakse eetiliste tundmuste (headus, õigus, tõde, julgus, tagasihoidlikkus) kasvatamist.

Lapsed õpivad lugupidavalt suhtuma täiskasvanutesse ja nende nõudmistesse.

TÖÖKASVATUS

Süvendatakse lastes armastust, lugupidamist ja austust igasuguse töö ja töötaja vastu. Lapsi harjutatakse eraldama mängu tööst, lõpetama mängu mingi töö huvides. Tähelepanu osutatakse tahte, püsivuse ja vastutustunde arendamisele tööülesannete täitmisel. Innustatakse lapsi visalt ja kannatlikult ületama raskusi töös. Lapsi harjutatakse töötama tööst kõrvale kaldumata, otstarbekalt ja kiirelt. Kollektiivselt töötades suunatakse lapsi omavahel kokku rääkima ettevõetava töö suhtes, omavahel jaotama ülesandeid, töötama sõbralikult, üksteist abistades. Lapsed õpivad hindama tehnikat töö kergendajana.

Lastel avardub silmaring töö mõistest, osutades tähelepanu vaimsele tööle ja selle tegijaile, millega seoses sisendada lastesse teadmist, et õppimine koolis on ka töö.

Eneseteenindamisel ei vaja 6-7 aastased enam õpetaja juhendamist vaid peavad omal algatusel hoolitsema isikliku puhtuse ja väljanägemise eest.

Palju tähelepanu tuleb pöörata laste tööle looduses (peenardel taimede kasvatamine, külvamine istutamine, rohimine, toestamine, õueala korrashoid jt)

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse KORRALDUS

Tallinna Tuule Lasteaed lähtub õppe-ja kasvatustegevuse korraldamisel Koolieelse lasteasutuse seadusest ja. Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast.

Lähtudes antud dokumentidest on koostatud Tallinna Tuule Lasteaia õppekava.

Võttes aluseks Tallinna Tuule Lasteaia õppekava ja arengukava, koostatakse lasteaia antud aasta tegevuskava, mis on aluseks antud aasta rühmade aastategevuskavadele. Rühma aastategevuskava põhjal koostab rühma meeskond sõimes kuutegevuskavad ja aias nädalategevuskavad. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini.

1.septembrist kuni 31. maini viiakse läbi järjepidevalt rühma aasta tegevuskavas planeeritud õppe-kasvatustegevusi, mis on koostatud Tallinna Tuule Lasteaia õppekava põhjal.

1. juunist kuni 31. augustini asuvad lapsed suverühmades, kus tegevus on planeeritud vastavalt rühma eripärale ja keskkonnale, pöörates suuremat rõhku laste õues viibimisele.

Lähtudes sotsiaalministri 24. 09.2010.a. määrusega nr. 61 kinnitatud „Tervisekaitsenõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale“, koostatakse Tallinna Tuule Lasteaia rühmade päevakavad vastavalt rühmade lahtiolekuaegadele ja laste vanusele. Päevakava võimaldab lastele lapse arenguvajadusi arvestavat õppekasvatustööd, kolm toidukorda, lõunast puhkeajaga ja sõltuvalt ilmastikust 1-2 korda päevas õues viibimist.

Õppe-kasvatustöö toimub üldõpetuse põhimõttel läbi integreeritud tegevuste, kus kasutatakse võimalikult palju mängu ja mängulist tegevust.

Lasteaia päevakava

Sõimelapsed

7.00 – 8.30	Kogunemine, mängud, individuaalsed tegevused
8.30 – 9.00	Hommikusöök
9.00 – 11.30	Õppetegevused ja mängud toas ning õues, jalutuskäigud
10.30 – 11.30	Õppetegevused, jalutuskäigud, mängud õues
11.30 – 12.00	Ettevalmistus lõunasöögiks

12.00 – 12.30	Lõunasöök
12.30 – 15.00	Lõunauinak
15.30 – 16.00	Õhtuode
16.00 – 19.00	Individuaalsed tegevused ja mängud toas või võimalusel õues, kojuminek

Aialapsed

7.00 – 8.30	Kogunemine, mängud, individuaalsed tegevused
8.30 – 9.00	Hommikusöök
9.00 – 12.30	Õppetegevused ja mängud toas ning õues, õppekäigud
12.30 – 13.00	Lõunasöök
13.00 – 15.00	Puhkeaeg
15.45 – 16.00	Õhtuode
15.00 – 19.00	Huviringid, individuaalsed tegevused, mängud toas või võimalusel õues, kojuminek

Iga vanuserühma konkreetne päevakava asub vastava rühma rühmastendil.

Tallinna Tuule Lasteaia töökeeleks on eesti keel.

Õppe- ja kasvatustegevusi viivad läbi rühmaõpetajad, muusikaõpetaja ja liikumisõpetaja.

Igal õppeaastal võib kaasata vastavalt võimalustele ja rühma eripärale erispetsialiste ning tugiteenuseid.

Rühma aasta tegevuskava koostades selgitatakse õppeaasta alguses välja rühmas olevate laste vanuselised, individuaalsed ja arengulised iseärasused. Analüüsitakse eelmise õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse aruandes püstitatud parendustegevused, vaadatakse üle laste arengu analüüsid, laste arenguveetluste kokkuvõtted ning lastevanemate tagasiside tulemused.

Lähtudes iga rühma laste eripärast ja rühmaõpetajate süvendatud suundumusest teatud valdkonna õpetamisel, koostavad õpetajad koostöös rühma meeskonnaga rühma aastategevuskava, milles on ära märgitud õppekasvatustöö eesmärgid, põhimõtted ja sisu.

Tallinna Tuule Lasteaias rühma aastategevuskava struktuur on järgmine

1. Rühma iseloomustus
2. Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid
3. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted
4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus
5. Nädala- või kuuplaanid
6. Päevik
7. Õppeaasta eesmärkide analüüs (õppeaasta lõpus)

Aiarühmades toimub õppe-kasvatustegevuste planeerimine jooksvalt nädalate kaupa, kus märgitakse antud rühma ühe nädala üldoskuste eesmärgid: õpi-, mängu-, töö-, tunnetus-, sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste eesmärgid, mis viivad konkreetsete tegevuste ja tegevuste eesmärkideni, sealjuures arvestades maja ja rühma prioriteete.

Sõimerühmades toimub planeerimine kuu kaupa, et oleks võimalik ühe teema ja eesmärgiga pikemalt ja süvenenumalt tegeleda.

Konkreetsete tegevuste aluseks on aiarühmades nädalategevuskavad, mis koostatakse iga nädala esmaspäevaks. Sõimerühmades kuutegevuskava, mis koostatakse iga kuu esimeseks päevaks. Tegevuste läbiviimisel integreeritakse omavahel õppe- ja kasvatustegevusi, valdkondi ja teemasid kasutades võimalikult palju mängu ja mängulisi tegevusi. Igas tegevuses on üks või kaks põhivaldkonda ning teised täiendavad või lõimuvad valdkonnad. Õpetajad kaasavad lapsed tegevuste kavandamisse, suunates neid tegema valikuid.

Nädalaplani koostamisel arvestatakse rühma eripära, tegevuste läbiviimise loogilisust, tegevuste kordade arvu ja tegevuste ajalist kestvust.

Tallinna Tuule Lasteaia soovituslik tegevuste kordade arv põhitegevusena nädalas, mida võib vastavalt rühma eripärale muuta.

	1-3 a. (sõim)	3-5a (noorem rühm)	5-6 a. (keskmine rühm)	6-7 a. (vanem rühm)
Mina ja keskkond	1-2	1-2	2-3	3-4
Keel ja kõne	2-3	3-4	4-5	4-5
Matemaatika	1-2	1-2	2-3	2-3
Kunst	1-2	2-3	3-4	3-4
Liikumine	2-3	2-3	2-3	2-3
Muusika	2-3	2-3	2-3	2-3
Tegevuste soovitatav kestus	15	20	25	35
Tegevuste kordade arv päevas	1-2	2-3	3-4	4
Tegevuste kordade arv nädalas	9-10	13-15	15-18	18-20

Rühma õppe-kasvatustöö päevik võib olla nii paber kandjal kui elektrooniline.

LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

Tallinna Tuule Lasteaias toimub laste arengu järjepidev ja süsteemne jälgimine.

Juba lasteaeda esmakordsel tulekul vesteldakse lapsevanemaga lapse arengust, tema arengulistest iseärasustest ja lasteaia võimalustest last ning lapsevanemaid abistada. Vestluse käigus selgub lapsele kõige sobivam rühm, kus on võimalik kõige enam toetada lapse arengut ning lapsevanema ootusi ja soove.

Esmakordsel kohtumisel rühmaõpetajatega vahetatakse vestluse käigus infot lapse senise arengu kohta ja antakse lapsevanemale ülevaade rühmas toimuvast õppekasvatustööst. Rühma personaliga on lastevanematel võimalus kokku leppida tingimuste olemasolul erivajaduste arvestamiseks.

Rühma sügisel lastevanemate koosolekul tutvustatakse rühma hea tava kokkuleppeid, õppekasvatustöö eemärke, sisu ja läbiviimise põhimõtteid, laste arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Kord aastas viivad rühmaõpetajad koos liikumis- ja muusikaõpetajaga läbi lapse arengu hindamise (kooliminevatel lastel kaks korda: sügisel ja kevadel), kus läbi regulaarselt toimunud vaatluste, testide, intervjuude, küsitluste ning laste tööde, antakse ülevaade lapse arengu hetkeseisust. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Hinnang fikseeritakse Lapse arengu hindamise kaardil (Lisa 1). Lapsevanematega läbiviidaval lapse arengu vestlusel tutvustatakse hindamise tulemusi, kuulatakse lapsevanema arvamust ning kujundatakse ühine seisukoht ja määratakse tegevussuunad ning mõlemapoolsed tegevusplaanid edaspidiseks. Vajadusel antakse soovitusi konsulteerimiseks erialaspetsialistidega. Vestluse tulemus fikseeritakse protokollis. Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse „Isikuandmete kaitse seaduses“ sätestatud tingimustel.

Laste koolivalmidust hinnatakse kaks korda aastas (novembris ja aprillis) spetsiaalse vaatlusküsimustiku alusel, et märgata ja analüüsida arenguprobleeme ning leida sobiv

tugisüsteem. Kooliminevatele lastele väljastatakse õppeaasta lõpus koolivalmiduskaart (Lisa 2).

ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Tallinna Tuule Lasteaed arvestab vastavalt võimalustele laste võimetest, terviseseisundist, keele- ja kultuuritaustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajadusi.

Lasteaed koostöös lapsevanematega ja vajadusel ning võimalusel kaasates erialaspetsialiste, selgitavad välja lapse erivajaduse liigi ja määra. Lasteaed kohandab vastavalt võimalustele tingimused erivajadusega lapse igakülgseks toetamiseks ja arenguks.

Mitte-eesti kodukeelega lastel toimub eesti keele õpe eesti õppekeelega rühmas. Eesti keelt õpitakse üldjuhul kogu rühmaga plaanitud õppe- ja igapäevategevuste käigus.

Andekatel lastel on võimalus osaleda andekust toetavates huviringides ja üritustel.

LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Perekond kannab peamist vastutust lapse arengu, kasvatamise ja hoolitsemise eest. Lasteaia pedagoogid austavad perekonna positiivseid kasvatuspõhimõtteid ja teevad lapsevanematega lapse arengu ja õpetamise soodustamiseks koostööd, mis toetub vastastikusele usaldusele ja lugupidamisele ning avatud dialoogile.

Lasteasutuse juht viib lapsevanematega esmasel kohtumisel läbi tutvumisvestluse selgitamaks välja lapse eripära: arengulised iseärasused, võimed, keele- ja kultuuritausta jm. Lasteasutus tutvustab lapsevanematele lasteasutuse töökorda ja õppekasvatustöö põhimõtteid.

Rühma personal tutvustab lastevanematele koostöö, rühmas kehtivate tavade ja reeglite järgimist, rühma õppekasvatustöö sisu rühma koosolekul, individuaalsetes vestlustes.

Lapsevanematel on võimalus osaleda lasteaia juhtimises läbi endihulgast valitud hoolekogu.

Lapsevanemal on võimalus osaleda oma rühma õppekasvatustöö läbiviimisel kooskõlastades seda rühmaõpetajatega. Ühistegevusteks võivad olla teatud tegevuste läbiviimised, ühisüritused, mis on kirjas rühma aastategevuskavas.

Rühma õpetajad ja võimalusel tugispetsialistid annavad tagasisidet lapse arengu tulemustest. Lastevanematel on võimalus saada tuge ja nõu õppekasvatusküsimustes.

Pedagoogid viivad läbi lastevanematega lapse arengu vestlusi, mille eesmärgiks on usalduslikus õhkkonnas info vahetamisega saavutada kooskõla lapsevanemate ootuste ja lasteasutuse tegevuse eesmärkide ja põhimõtete vahel ning toetada lapse arengut arvestades lapse huvisid, võimeid ja vajadusi.

Arenguveestluse käigus antakse kahepoolset tagasisidet lapse arengust, kavandatakse mõlemapoolseid edasisi tegevusi lapse arengu toetamiseks.

Lapsevanematepoolset rahulolu lasteaia toimuvaga hinnatakse läbi lastevanemate rahulolu küsitluste.

ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava uuendamine ja täiendamine toimub sisehindamise alusel. Õppekavade rakendumise analüüsimine ja arendamine on pidev protsess. Selleks tuleb sisehindamise käigus süstemaatiliselt jälgida õppekavade rakendumist ning lähtuvalt rakendumise analüüsist arendada ja täiendada õppekavasid. Olulisel kohal on pedagoogidevaheline koostöö.

Lasteaia õppekava rakendumist analüüsitakse üks kord aastas pedagoogilises nõukogus. Rühma tegevuskava rakendumist analüüsitakse üks kord aastas ning vastavalt sisehindamise plaanile.

Lähtuvalt õppekava rakendumise analüüsist koostatakse vajadusel lasteaia õppekava arendustöö kava. Õppekava arendamiseks moodustatakse vajadusel töörühm. Töörühm esitab õppekava muudatused ja täiendused vastavalt õppekava arendustöö plaanis esitatud tähtjaks.

Lasteaia õppekava muudatused kooskõlastatakse pedagoogilise nõukoguga.

Lasteaia õppekava kinnitatakse lasteaia direktori poolt pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.